

לוא רואן

פירוש שמואל הנביא

ואלה שמות בני ישראל הנבאים מצרימה (א, א)

20

10 יצחק

1 הרבי הבית ישראל זצ"ל היה אומר בשם הצדיק ר' יהושע מבלו זצ"ל כי הלשון 'הבאים' בא ללמדנו שיעקב אבינו השריש בבני ישראל שלא ירגישו את עצמם כתושבים במצרים, אלא כמו שזה עתה באו. טבע האדם כאשר מגיע למקום חדש וחש כבן בית בשכתו שם. מרגיש את עצמו כתושב, מתרגל למנהגי המקום, לשפת התושבים וללבושם, מה שאין כן כאשר אינו שבע רצון מהמקום החדש ומצפה בכל רגע לשוב למקומו. יש לו תחושה של אורח ותייר. וזו כונת התורה 'הבאים' שלא נשתקעו במצרים אלא ציפו לרגע שיוכלו לצאת ולעזוב את מצרים, לא שינו שמם לשונם ולבושם. וכמו שאמרו יראמר אל פרעה לגור בארץ באנו' (בראשית מז, ד), לא באנו להשתקע ולהתיישב. ||

וזו פירושו הפסוק המובא בהפטרת שמות 'הבאים' ישרש יעקב - יציץ ופרח ישראל, יעקב אבינו השריש בבניו שיהיו תמיד בבחינת 'הבאים', שלא ישנו שמם לבושם ולשונם, עיי"ז יציץ ופרח ישראל, מכח זאת פרחו בני ישראל לחפארה כעם בפני עצמם ולא נטמעו בגוים. (וכמו שאומרים בהגדה של פסח 'ייהי שם לגוי' מלמד שהיו ישראל מצוינים' שם, שע"י שהיו 'מצוינים' בלבושם נשמרו מלהתערב במצרים והיו לגוי קדוש).

הבית ישראל סיפר על חסיד שהתלונן לפני הה"ק ר"י מבלו זצ"ל שאין לו פרנסה, יעץ לו הרבי לנסוע למדינה אחרת שם ימצא פרנסה. ברם התנה עמו, שיכתוב אליו תכופות. נסע החסיד והצליח בפרנסתו וכתב לרבו שאכן הפרנסה בריוח אולם מבחינה רוחנית אינו מרוצה,

חסרה לו האוירה והחכורה החסידית, לכן ברצונו לשוב. הרבי השיב שיחזק את עצמו וישאר, אחר תקופה כתב החסיד כי ב"ה התאקלם במקום החדש, ורכש לו ידידים. ציווהו הרבי שיעזוב מיד את המקום וישוב לציונו. לתמיכת החסיד מדוע כל זמן שהרגיש שלא בנוח כזו ומנוכר הורה לו להשאר ואילו כעת מצוהו לשוב. השיבו הרבי: דוקא משום כך, כשהרגשת שאין זה מקומך, לא חששתי שתושפע לרעה. אולם כאשר הנך מרגיש בנוח, יש לחוש שמא חשקע שם וחסרו מדרך הישר.

16

21

26

20 ק"ל 1728 418

ותיראן המיילדות את האלקים

ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים (א, יז)

פעם אחת בא אל רבי ישראל מאיר הכהן, בעל ה"חפץ חיים", אחד מתלמידיו ושאלה בפיו: אחת הקהילות בליטא הזמינה אותו לכהן כרב הקהילה, אולם ירא הוא לקבל על עצמו משרה כה חשובה, מחשש שמא ייכשל ויורה או יפסוק שלא כדין. בני הקהילה אינם מרפים ממנו, וחוזרים ומבקשים ממנו לקבל את המשרה החשובה.

10

ודאי שעליך לקבל את משרת הרב - ענה ה"חפץ חיים" - ואוכיח לך שכן הוא, משום שבפרשת שמות מובא, כי מלך מצרים דרש מהמיילדות העבריות להמית כל בן שייוולד, ומעידה התורה שהמיילדות יראו את האלוקים ולא עשו כדברי פרעה.

3

לכאורה קשה, מדוע אחרי שפרעה ביקש מהמיילדות דבר כה נורא - להמית כל בן - לא פרשו המיילדות מעבודתן?

אלא - השיב ה"חפץ חיים" - דווקא בגלל יראתן את האלוקים לא עזבו את תפקידן, כי חששו שמא במקומן חבואנה מיילדות אחרות, אשר ישמעו בקול פרעה וימיתו את הילדים, משום כך נשארו בתפקידן והחיו את הילדים. הוא הדבר גם ברבנות - סיים ה"חפץ חיים" - דווקא משום שהנך ירא שמים, וודואג אתה לבני הקהילה שלא ייבשלו בפסק שאינו הגון, עליך לקחת את המשרה לעצמך, כי מי יודע? אם לא תקבל עליך את המשרה, מי יבוא במקומך?

התועלת שניתן להסיק מאנחות ונאקות

4
פארא
שון

וישמע אלקים את נאקתם (ב. כד)

'נאקתם' - צעקתם, וכן אייב כו' 'מעיר מתים נאקו' (ש"י)

נאקה היא אחת מעשרה לשונות של תפילה שנמנו בחז"ל (הובא ברש"י ריש פרשת

(אתחנן).

ונראה, שהנאקה בעיקרה אינה לשון של תפילה, אלא היא לשון גניחה וצעקה מרוב יסורים, שהרי לא כתוב ש'נאקו אל ה'" אלא 'וישמע אלקים את נאקתם', כי הנאקה היא צעקת אנחה והמייה מרוב צרה, כאדם הנואק מעבודת פרך או צרות מרובות או יסורים גדולים. ואפילו כשהוא יחיד ואין לו למי לצעוק, צועק הוא מפני שבטבע הוא כך שאדם שצר לו מאוד נאנח ונאנק.

אמנם, חז"ל הקדושים שמנו את הנאקה כאחת מלשונות של תפילה, גילו לנו ששמע אלקים את נאקתם מפני שנאקו אל ה'! ובה נתגלה לנו יסוד גדול בעבודת התפילה ובשאר עבודות ה', שהנאקה, על אף היותה דבר טבעי ובעצם רק נאקת כאב - אעפ"כ יכול האדם לכוין את הנאקה שתהיה אל ה'. את הצעקה הגדולה הזאת יכוון לתפילה ולבקשה, כאדם המביא כאבו וצרתו לפני תבירו.

הנה רואים אנו, שהטביע הקב"ה בטבע הבריאה, שמי שיש לו יסורים צועק בעל כרחו ושלא מרצונו, וכמעט לא יוכל האדם לעצור את עצמו מלצעוק, וכמו רבבות דברים שהטביע הקב"ה באדם ובכל הבריות לשומרם מנזק, כך גם התכונה הזאת לצעוק בעת צרה, כדי שעי"ז יכמרו רחמיהם של השומעים ויחושו לעזרתו.

אכן יש להבין בעומקו של הענין, שבאמת כל צעקה שבעולם, במציאותה האמיתית היא צעקת תפילה, שהרי כאשר חסר למישהו דבר-מה או כואב לו, הרי במציאות מהות הצעקה היא למי שהאושר והשלחה שלו שישפיע עליו למלאת חסרונו, ואע"פ שלא תמיד יודע הצועק מיהו ומהו המקור הזה, אבל בטבעם של דברים, פעולה זו במהותה היא כמיהה למקור הטוב והשלמות - בורא עולם ב"ה.

נמצא, שכל צעקה בעולם, במהותה האמיתית היא פעולה של תפילה, אשר טבע הקב"ה בטבע כל בריה להצילה ולרפאותה, כי כאשר היא צועקת הקב"ה חש לעזרתה, שהרי בעצם כל הצעקות מכוונות אליו יתברך.

ואמנם מה שנמנית הנאקה בין לשונות התפילה, יסוד הענין הוא שבכוחו של האדם לכיין בדעתו את הצעקות הללו להדיא אליו יתברך לתפילה.

2

משל למה הדבר דומה? למה שמספרים על הגה"ק רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל, שכשהיה ילד הכהו אביו על איזה מעשה שעשה כדרך הילדים, ובעודו בוכה קם ר' ברוך בער, נטל לידו את הסיידור והתחיל להתפלל מנחה. שאלו אביו: למה דוקא עכשיו אתה מתפלל מנחה? וענהו: הרי בין בה וכה אני בוכה. אצל בניה זו לתפילה.

6) נהוג נפלא למתבונן, והנהגה נפלאה - שישתדל האדם שלא תצא מפיו צעקה לשוא, שהרי באמת חבל על דבר כל כך נפלא כמו צעקה שתצא לריק, ואם מכוונה לשמים אין לך דבר טוב ממנה, כי באמת הדמעות והאנחות הטבעיות הבאות עליו בעל כרחו בעת צרה, הן יהומים ומרגליות יקרות עד מאוד, וכמה מן השטות הוא לאבד אבנים יקרות ונפלאות אלו ללא כל תועלת, לתת לדמעות והיקרות מפז להיבלע באדמה במקום להעלותן למעלה לקרוע שערי שמים ולהביא שפע וברכה לו ולכל העולם, וכמו שאמרו חז"ל (ברכות לב ע"ב): "אף על פי ששערי תפילה ננעלו, שערי דמעה לא ננעלו".

לכן, בעת אשר האדם בצער ויוצאים ממנו בעל כרחו אנחות ונאקות, עליו לכוון ולהקדיש צעקות אלו, שבין כך הן יוצאות, אל ה' שיחלצו מצרותיו, שהרי 6) באמת ובעומק מציאותן הן געוגעים וכיסופים ובקשת ישועה מהקב"ה.

וישתדל האדם הנוון להתרגל בזה, שעל כל צער אשר קודהו, או בכל פעם ששומע על חולה או אסון או לא טובה השמועה, שאז קופץ הלב ומתנועע בתוכו ואנחה נפלטת מפיו - שיכוון מיד הרגש זה כלפי מעלה לתפילה ובקשה. כי חבל מאוד לבזבז אוצרות יקרים כהרגשי צער ובקשות לטובה, אשר יכולים להיקבע ולפאר כתר של מלך המלכים - כמו שאמרו חז"ל על תפילות בית ישראל, ועלינו רק להשתדל לכוונם למקומם הנכון, ואשרי המתרגל בכך.

(5) מע

(6) כ"ט

וכדומה דלפעמים אנוס הוא לעשות מלאכה או עבוד חולה ר"ל וכדומה מ"מ לא מקרי אתם רק לאותם שהיו שומרים אותו אם לא היה האנוס, אבל המחלל שבת כשאינו אנוס, גם כמלאכה שהוא אנוס מקרי מחלל, וכן הוא בכל דאיסורים. וכן גדר השוגג אינו רק באופן שאם לא היה שוגג לא היו עושהו, אבל מי רגם אם היה ידוע לו זה החטא מ"מ היה עושה אותו אפי"ג דהשתא שגג בו לא מקרי שוגג, וזהו הטעם דרק השב מידעתו מביא קרבן על שוגגו וכל מי שאינו שב מידעתו אינו מביא קרבן על שגגתו. דגם שגגתו לא מקרי שוגג גמור ולא נחנה שגגה שלו להתכפר בקרבן. וזהו ביאור הכתוב (כרמיה ל, יד) על רוב עתך עצמו חטאתך, דעך הוא מיד חטא הוא שוגג. 6) אמר הכתוב דע"י זה שאתה עובר כמזיד גם השוגג שלך חוק, דכיון דאינו שב מידעתו גם שגגתו לא נחנה להתכפר. והנה ידעה זאת היא נעלמה מעין כל בריה לירד לסוף דעת האדם החוטא באתם או בשוגג לידע מה היה עושה

אלולא זה האנוס שמביאו לידו כך רק גלוי לפניו יתברך. ח"ש הכתוב וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים. פירוש דראה מעשיהם של ישראל מה שעושים עתה בשיעבודם וידע היאך היו הם עושים אם לא היה להם זה השיעבוד והאנוס של מצרים. וזהו שהשיב לו והללו עבדו מחוך השיעבוד ומחוך טירוף הדעת שמא אתה דו על השוגג כמזיד ועל האנוס כרצון, דהם

וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים, ולכאורה אינו מוכן כוונת של טעם הפסוק וידע אל. רק יש לומר דבליקוט איתא (שמת ר"ה) דקירוב שר של מצרים על ישראל שעבדו ע"י זבאה לו התשובה הללו עבדו מחוך שיעבוד ומחוך טירוף הדעת שמא אתה דן על שוגג כמזיד ועל אנוס כרצון. ונה טענת אתם לא שייך רק היכא דאם לא היה האנוס לא היה עושה אותו דבר והאנוס הביאו לעשות ואו נחשב כאילו לא עשאו. אבל היכא דגם אם לא היה האנוס היה עושהו הגם דעתה הוא אנוס. ככה"ג לא מקרי אנוס כלל, וכמו דמבאר בהפלאה, בזה דקיי"ל (כתובת עז, א) דבשהה עם אשתו עשר שנים ולא ילדה דע"פ דינא דגמרא כופין אותו להוציא, וכתבו הפוסקים דבחרן לארץ אין כופין ודלמא עת שיכתו בחר"ל גרם לו שלא ילדה אשתו. גכתב בהפלאה אפי"ג דאנן פסקין כרבינו חיים כהן שהביאו התוס' בסוף כתובות (ק"י, ב), דבזה"י אין מחייב לעלות לארץ ישראל משום כובד הישיבה והדחת שבאי"י, וא"כ הא לא שייך לומר דעך שיכתו בחר"ל גרם לו. מ"מ שפיר כתבו הפוסקים דבחר"ל אין כופין ודלמא גם אם לא היה האנוס ג"כ לא היה עולה ומשיה מגיע לו עונש על שאינו עולה, אפי"ג דהשתא הוא אנוס. ומה יצא דמי שהוא פורץ באחת ממצות ה', אפי"ג דלפעמים נתרחס לו אתם שלא יכול לקיימה מ"מ לא מקרי אנוס, וכמו בשמירת שבת

(3)

ע"פ ס' ל' (8)

ע"פ ס' ל' (8)

מה מותר לפנות לרופא שאינו שומר שבת או שהוא נכרי, אם הוא יותר מומחה, גם אם יש רופא דתי במקום (קבה). וגם אם יודע שהרופא שאינו שומר שבת יחלל את השבת ללא כל צורך, כגון שיסע במכוניתו לבית החולה, הגם שביתו קרוב אליו, או שידליק סיגריה בדרך אל בית החולה (קכו).

ע"פ ס' ל' (9)

(קבה) ע"פ

ע"פ הערה קח, שצרים מצוינים בהלכה כי צא ס"ק א, וע"פ להלן פ"מ ס"ו ח ובהערה כז, ושמעתי מהגרשוני אויערבך שלי"א, ונראה דעדיף ספי לעשות המלאכה ע"י שומר מצחה שכתנתו למצוה, כי ע"י עבדין אשר כתנתו רק עבור בצע כסף, אע"פ וקעביד מצוה פ"מ ה"ל כנתכיון לבשר חזיר ועלה בידו בשם טלה, דמבואר בקידושין לב א תורה דמתיל, וגם ע"י יש משום ולפני עור, וגם אפשר דבניין גרע טפי, כיון שבאמת יש כאן חילול שבת, ויחכן דאינה נדחית אלא אם כתנתו להצלה ולא עביר תשלום, וראה גם בספר בית הלוי עה"ת פרשת שמות על הפסוק: וירא א' את בני ישראל, עכ"ל.

ע"פ ס' ל' (10) א"ע נ"ע

היינו שרופא השומר תורה ישתדל אצל הממונים על זה בבית החולים שאותו ירשום תמיד ליום א' בשבת שאף שבשביל זה יהיה מוכרח באם ליכא הרבה נכרים שירשום זמנו ליום השבת יהיה אחר אף שגם הגאונים הם שומרי תורה שהיה רק כלפני דלפני דלא מסקדינו וכ"ש כשאיכא גם רופאים נכרים שלכן אף כל שומרי תורה יכולין להשתדל, שלא ירשמו אותן להיות שם בשבת אף שע"פ ירשמו אף את החזירים שאינם שומרי תורה שיהיו שם בשבת, אבל אף שלא נעשה כן ונרשם שומר תורה על יום השבת יש לו להחליף הומן עם אנשים, ויש גם טעם גדול להתיר אף עם החזירים שאינם שומרי תורה שגם שכשישארו בביתם יחללו שבת במודי בכל מלאכת שידופן לא פחות ממלאכות שיעשה בבית החולים באיסור שאיכא אין בזה לשיע בזה שהחילום להו מלאכות במלאכות, ויותר נוסה שהתחזקו כי יש הרבה חולים שמותר וגם הרבה הוא רק מדבגו ומה שעשה בביתו רובן הם מאוריינת.

שונגים ואנוסים ואילולא זה לא היו עושים כן. וזהו ביאור הכתוב (במהלים מר, יט) לא נסוג אחור לבנו ותט אשורתנו מני ארזך כי דכיתנו במקום תנים. אמר דבפנימיות הלב אנחנו טובים ומה שלפעמים נטה אשורינו מן ארזך הסיבה הוא יען דכיתנו וגו', והוא הגלות. וכדאיתא בגמרא ברכות (דף יז, א) רצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושיעבוד גלות. ואמר עוד אם שכחנו שם אלהינו ונפרוש כפינו לאל זר הלא אלהים יחקר זאת כי הוא יודע תעלומות לב, והוא יודע שאם לא השיעבוד לא היו נכשלים בזה. ונקרא אונס גמוד:

ועתה כשהקדמתי מה שצריך הרופא לידע ואין לחוש שיבא לזלול בשבת מצד מה שצריך לפעמים בשביל חולה לעשות עבור החולה גם מלאכה בשבת אשיב על שאלת מע"כ בדבר עכ"פ, וזאת ברור וששט שהתירוק דאמר אביי בע"ז דף כ"ו ע"א דיכולין לומר דידן דמגטרי שבתא מחללינן עלייהו דיהוה דלא מגטרי שבתא לא מחללינן לא תחקבל תשובה כוון במדינות שלנו לא אצל החולים וקרוביהו ולא לראשי המדינות שלכן דאי אם הוא בבית חולים ואמר תירוק זה לא רק שלא יעיל כלום דכשלא יהיה שם רופא אחר ולא ידעה לרפא ודאי לא ישגיחו על דבריו ואם לא יהיה שם רופא אחר דאי ידונו אותו כפושע ורופא אם ח"ו יתה איהו סבה, שלכן לפנין שמש בבית חולים הרי דאי בכל בית חולים יש הרבה רופאים וגם הרבה שעדיין צריכין שימשו הרוי רופאים יותר כשלא יצטרכו להיות שם ביום הראשון לשבוע יכולין הרופאים שומרי תורה להחליף שומנם יהיה לעולם ביום הראשון לשבת הרופאים הנכרים יהיו ביום השבת ואני יודע שהרבה רופאים שומרי תורה עשו כן, ובצנע אף עם רופאים יהודים שאינם שומרי תורה שרופאים ג"כ יותר להיות שם שבת מיום ראשון יש אופן המותר ממש

ג (א) ומשה היה רועה. אחו משה רבינו האומנות הזה כמנהג הצדיקים הראשונים, כי כן מצינו בהבל הצדיק, גם באבות העולם, גם בשבטים, והטעם כדי שיתרחק מן הישוב שהוא עלול אצל החסא. ועוד כדי להתבודד בנבואה. ומה שאמר אחר המדבר, למדך הכתוב שהיה משה מתרחק מן השדות כדי שלא ירעה צאנו בשדה של אחרים ויבא לדין גול. לא פירש הכתוב כמה שנים עמד משה במדין, ודרשו רבותינו ד"ל י: ארבעים שנה ישב משה במצרים, וארבעים שנה במדין, וארבעים שנה במדבר, וכן דרשו רבותינו ז"ל על רבי עקיבא שהיו ימיו מאה ועשרים שנה כמשה רבינו, ואמרו עליו י: ארבעים שנה עסק בפרקמטיא, ארבעים שנה למד, ארבעים שנה לימד, וכמו כן הלל הזקן, גם רבן יוחנן בן זכאי, ועל דרך הפשט: ענין הפרשה הזאת י: כי משה השיג שלשה ענינים ואלו הם: האש, והמלאך, והשכינה. תחלה ראה האש שהייתה מתלקחת בסנה, ואין הסנה נשרף, וראה זה בעין הבשר ממש בהקיץ, כי כשראה הסנה בוער באש הפיר שהוא אש, והיה סבור שהוא אש גפרית של מטה, וכשהייתה דעתו כן ולא היה הסנה אוכל, על כן רצה להתקרב, והו שאמר: אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה. כלומר אראה הפלא הזה אם בשתנה הסנה משאר העצים, או בשתנה האש משאר האשיות, שאלו היה סבור שהיה האש של מעלה לא היה מתקרב, ואחר שראה האש הזאת נתחוק שכלו בראית המלאך, והו שאמר: וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה. משמעות הכתוב כי לבת אש ראה תחלה ואחר כך המלאך מתוך האש. ואחר שנתחוק שכלו בראית המלאך ראה במראה הנבואה כבוד השכינה, והו שאמר: וירא ה' כי סר לראות ויקרא אליו אלהים. ומפני שעתה היתה תחלת נבואת משה רצה הקב"ה להנכו מעט מעט, ולהעלותו ממדרגה למדרגה עד שיתחוק שכלו. משל למה הדבר דומה, לאדם היושב בבית גראמל זמן מרובה, אם יצא פתאום ויסתכל לעין השמש יחשבו דאיותו, ועל כן צריך שיסתכל באור מעט מעט עד שיהיה רגיל בכך, וכשם שיקרה זה באור השמש, הוא הדין והוא הטעם בעצמו באור השכל, כי הרברים השכליים בדמיון הדברים הטבעיים, כי יקרה לשכל במקרה החושים, וכחות הנפש הלא הם קשורים עם כחות הגוף, וכן מצוינו בישראל שתנכן הקב"ה בנתינת החזרה מעט מעט, תחלה נצטוו במרה במקצת מצוות, הם: שבת ודינין י, ואחר כך נצטוו עשרת הדברות בסנינו, ואח"כ תשלום התורה בארץ מואב, לכן מצינו

ע"פ ס' ל' (11)

(4)

בענין השגתו יתברך שיצטרך האדם לחנך שכלו מעט מעט. וכוה תהיה השגתו עולה ומתרחבת והולכת. כענין אור השחר שמתחיל לזרוח מעט אור, ואחר כך הולך ומרחיב, וזהו לשון הנביא: ונדעה נדרסה לדעת את ה' כשחר נכון מוצאו⁶⁶, למדנו הכתוב כי יש אנשים שאינם יודעים לרדוף ומבקשים להשיג הידיעה בבת אחת. ולזה אמר: ונדעה נדרסה לדעת. שנרע תחלה איך נרדוף, וביאר איכות ההרדפה ואמר: כשחר נכון מוצאו. כלומר לא בבת אחת אלא מעט מעט, כשחר נכון מוצאו. ועיי' -

12

פרשת שמות: א] וירא מלאך די אליו בלכת אש מתוך הסנה, וירא והנה הסנה בוער באש והסנה אינו אוכל ... מדוע לא יבער הסנה (ג' ב' ג').
ונראה לפרש שהאש חיתה באמצעו ובלבו של הסנה, אבל מבחוץ היה סנה זה דומה לכל סנה אחר שבמדבר. ועל זה היה תמיה משה, מייט אין האש מתפשט מפנימיות הסנה החוצה. [עיי' בבאורי הרשי"ד הירש].
ועל זה השיבו הקב"ה, ראה ראיתי (פסוק ז'), ואיתא שמה במדרש רבה (ג' ג'), כשחיו ישראל במצרים ראה הקב"ה מה שעתידים לעשות, ההי"ד ראה ראיתי, ראיתי לא נאמר, אלא ראה ראיתי, אמר לו הקב"ה, משה, אתה רואה ראה אמת, ואני רואה שתי ראיות, עיי' ויש לפרש בזה, דמשה רבנו אמר (ב' י"ד) אכן נדע הדבר, והביא שמה דשיי בשם המדרש, שמשם היה תמיה, מה חטאו ישראל מכל עי' אומות להיות נרדים בעבודת פרך, וכעת אמר, שרואה הוא שחם ראויים לכך. וכן עכשיו בשעה שראה את הסנה בוער באש אמר (פסוק יא) מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים, ופירש שמה דשיי, איזו זכות יש לישראל שתעשה להם נס ואוציאם ממצרים, כי כפי שהסתכל משה רבנו על החיצוניות של היהודים, לא ראה בהם שיהיו ראויים לנאולה. לזה הראהו הקב"ה מראה הסנה. וסמל ענין זה - שבפנימיות של כל יהודי יוקדת אש של אהבה המסותרת, וכמיהה להקב"ה, והתמסרות אליו, למרות המראה הקר הנראה מחיצוניות. ולכן אנו אומרים בנוסח ההגדה, עבדים היינו לפרעה במצרים, ואין אומרים עבדי פרעה היינו, כמו שנקרא בחומש - ויאמר עבדי פרעה אליו, וכמו שנמצא הנוסח בחלל - הללו עבדי ד', ואין אומרים עבדים לד', דעבדי ד' משמעו שזהו עצם המחות של היהודי וזהויו, בניגוד לעבדים לפרעה, שמשמעו - שבחיצוניותם בלבד, במובן פוליטי וסוציאלי, היו עבדים לפרעה, אבל בעצם מהותם בפנימיותם - באמת היו בני חורין. (מתוך דברי תורה (באנליט) של איתן הולצר, ערב פסח, תשנ"ז.)
ב] וענין זה יסוד הוא ביחודות, שלכל יהודי יש אהבה המסותרת להקב"ה, ועל פי זה חסביר רבנו את דברי הרמב"ם בהלי תשובה (פ"ז ח"ה) שכבר הבטיחה התורה שסופם של ישראל לעשות תשובה, [ועיין משי"כ בזה בספר נפש הרב (עמ' ע"ג)], ואף חלק מהציונים - החילוניים, תשונאים לכל קדשי ישראל, ומחורפים ומגדפים אותם, בפנימיות לבם מתגעגעים המה להתקרב לד', כאיל תערוג על אפיקי מים זכו, אשר למיכך מתגעגעים הם כל כך על כל עניני הדת, כי מכירים הם בחסרונם זה, ואינם רוצים להודות על כך - אפילו לעצמם. דלכל יהודי יש אהבה טבעית שדוחפו לעשות רצונו של הקב"ה, וכן ביאר הרב בעל התניא בליקוטי תורה בכונת הפסוק במשל הנייל - כאיל תערוג על אפיקי מים, שהאיל נמשך באופן אינסטינקטיבי אל המים, מבלי שיבין לאן הוא הולך, והי"נ האדם מתגעגע לקרבת אלקים מבלי שיבין את מה הוא מחפש. וזהו כל עניינו של ספר קהלת, שהאדם מבקש ומחפש אחר הקב"ה, והוא בעצמו לא מבין ולא מכיר את זה, וחושב שהיה מחפש אחר עשירות ותענוגים ודברים אחרים. ונראה שלכך יש בזמנו בעיא כ"כ חמורה של בריאות הנפש (מעטעל העלטה), דמכח רגשי האהבה המסותרת שכלב כל יהודי, דרכו לימשך אחר המצוות לעשות רצונו של הקב"ה, ואם לא יעשה כן, ירגיש בעצמו אי-נוחות ולא תהיה לו מנוחת הנפש, היות שיהיה עקור משרשו. ואדם שיש לו רצון חזק לאיזה ענין, ומעכבים על ידו מלקיים רצונו, מיד הוא נפל בחולי רוח, כי ענין האמונה בהקב"ה, יותר ממה שהיא טובה המוטלת על האדם, צורך גדול הוא לו למאוד. (משיעורי רבנו במוריה לגמי ברכות (סג.) היינו דאמרי אינשי, גנב אפום מחתרתא רחמנא קרי, שאפילו הרשעים יש להם באמת אמונה בלבם, ואף הם מתפללים, והיינו דקאמר רבא על הפסוק (במשלי) בכל דרכיך דעהו, אפילו לדבר עבירה, דככל דרכיך ר"ל אפילו כדרכיך העקומות, שאפילו החוטאים והפושעים יש להם בפנימיותם ידיעת ד')

ושמעו לקול וגר ומרשיי שמסורת היה בידם מאבותם שמי שאמר בפקידה כפולה שיהיה הנאל האמת והוא תמות. דמק"ג אם היו יודעין אם כן כל אדם רמאי יכול לומר פקידה כפולה. ונראה שכוונתם היה כי באמת לא הגיע הזמן הני שנה וסבר משה כי מחמת זה לא ירצו הישראל להאמין ולהאמר לו הקב"ה כי מסורת היה מאבותם שיש להם פקידה כפולה והיינו כמו בגאולה העתידה שיש ב' גאולות כמו שאמר הנביא בעתה אחישנה והי"נ מסורת היה בידי אבותם שיש פקידה כפולה שיכול להיות להם פקידה גם קודם הזמן וממילא לא יבארו להבטיחן מחמת שהוא קודם הזמן.

13

14

46

- 1 centre of the thornbush, so that the thornbush was *not* surrounded by fire. The signification of the phenomenon accordingly was not that here was a bush standing in the fire without getting burnt, and so was not meant to signify: Israel will not perish in the Galut. Rather as our חכמים take it too, the fire reposed in the heart of the bush, and the angel in the fire (so also later שוכני סנה (Deut. XXXIII,16). As it says at תורה (Ex. XIX, 18) ומראה כבוד ה' באש. Godliness, taking up its home down here on earth, and wishing to be found down here, always announces itself as Fire. The Torah itself is nothing but Fire taking the form of Law, אש דת (Deut. XXXIII, 3). As fire, it contains the powers of fire, and the purposes of fire, to penetrate us, to refine and purify us, to warm us, and to quicken and enliven us. We, on our part are to give up every phase of our lives to be להם אשה ה' to be food, fuel for this Fire of God, to nourish and keep the fire of godliness burning here on Earth. So the lesson of the "burning bush" is: — applying it generally, that אין מקום פנוי בלא שכינה אמי' סנה the humblest home is not too humble to be a resting place for Godliness, everything and everybody here below, even the lowliest in the eyes of man, has the calling and the ability to become bearers of Godliness. (שמחה רבה). Moreover, is the mission of each who offers himself to receive the Godly within himself, but only near and intimate contact with the Godly, (the idea of שכינה coming from שכן a neighbour, one who dwells next to you, not one by whom you are completely absorbed and lose all your own personality. I.L.). Or applying it nationally, the lesson would be (again from the Medrash Rabba) עמו אנכי בצרה, שותף אני בצערך, even in Israel's thorny degradation I am with them, I share their troubles, am with them amongst the thorns.

V. 5. "Step not hither, but take thy shoes from off thy feet, for

15
היום

16